

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 1993, sp. zn. Odon 4/93, ECLI:CZ:NS:1993:ODON.4.1993.1

Číslo: 35/1993

Právní věta:

V občanském soudním řízení o vydání nemovitostí oprávněné organizaci, jíž se navrcejí podle stavu k 31.3.1948 (ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 173/1990 Sb., ve znění zákona č. 247/1991 Sb., a ustanovení § 2 a § 3 zákona č. 231/1991 Sb., ve znění zákona č. 312/1991 Sb.), je nutno pokládat za rozhodující nabytí práv k nemovitostem podle rozhodnutí tehdy příslušných orgánů (např. Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy), i když o tomto nabytí, k němuž došlo v období 1945-1948, nebyl proveden zápis do pozemkové knihy, popřípadě byl proveden později.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.03.1993

Spisová značka: Odon 4/93

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Restituce, Řízení před soudem, Rozhodnutí jiných orgánů

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující sokolská Tělocvičná jednota v Ú. se domáhala na žalované TJ SÚ vydání nemovitostí, a to tělocvičny s restaurací, jakož i pozemků parc. č. 1101/1 ,1112, 1102/2 a parc. č. 665/4 v Ú. K doložení svého nároku poukazovala na ustanovení § 10 zákona č. 80/1989 Sb. ve znění zákona č. 103/1990 Sb. a zákona č. 173/1940 Sb.

Krajská státní arbitráž v Ústí nad Labem vydala 30. 10. 1991 pod č. j. 198391) HEN rozhodnutí, že TJ SÚ je povinna vydat žalující sokolské jednotě v Ú. pozemek parc. č. 1100/1 s objektem čp. 835 v Ú. jakož i pozemky parc. č. 1101,1102/2 a 665/4 v Ú. ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozhodnutí a odpovídajícím způsobem rozhodla o náhradě nákladů arbitrážního řízení. Rozhodnutí bylo odůvodněno v podstatě tím, že uvedené nemovitosti byly ke dni 31. 3. 1948 ve vlastnictví Sokola. I když zápis v pozemkové knize, kterým bylo vloženo vlastnické právo pro Sokol, je z 25. 10. 1949, vzniklo toto vlastnické právo Sokola na základě rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy k 1. 1. 1947 a tento den je rozhodným dnem pro přechod vlastnického práva. Jsou proto splněny podmínky uvedené v zákoně č. 173/1990 Sb. a dalších právních předpisech pro vydání

nemovitostí sokolské organizace.

Proti tomuto rozhodnutí podala TJ SÚ odvolání, v němž namítala zejména to, že rozhodnutí Osídlovacího úřadu nemohlo založit vlastnické právo zpětně a Sokol se nemůže dovolávat ani oprávněné držby, neboť nemovitosti nikdy nepatřily ani právnímu předchůdci Sokola. Vlastnické právo bylo v pozemkové knize zapsáno až ke dni 9.11. 1949.

Bývalý Nejvyšší soud České republiky jako soud odvolací rozsudkem ze 14. 4.1992, sp. zn.195191) 5, napadené rozhodnutí krajské státní arbitráže změnil tak, že arbitrážní žádost zamítl a odpovídajícím způsobem rozhodl o nákladech odvolacího řízení. V odůvodnění tohoto rozsudku se vycházelo ze zjištění, že nemovitosti, které jsou předmětem sporu, byly podle výpisů z pozemkové knihy a podle výměru bývalého ONV v Ú. z 21. 11. 1946 v době od 15. 10 .1939 do 21.11.1946 ve vlastnictví německého tělovýchovného sdružení a že rozhodnutím bývalého ONV v Ú. byly nemovitosti konfiskovány podle ustanovení § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky č. 108/1946 Sb. a poté na základě rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy z 25. 10. 1949 bylo vloženo 9. 11. 1949 právo vlastnické na TJ Sokol. Dne 13. 10. 1953 bylo podle ustanovení § 13 zákona č. 71/1952 Sb. vloženo vlastnické právo pro Revoluční odborové hnutí - závodní skupinu S. a. n. p. v Ú. a 30.12.1956 bylo vloženo vlastnické právo pro TJ SA v Ú. Potom byl 3.10.1972 do evidence nemovitostí jako vlastník uveden zápis TJ SVHS v Ú. a 17. 6. 1991 bylo vlastnické právo zapsáno pro TJ SA v Ú. Z uvedeného přehledu výpisů z evidence nemovitostí je zřejmé, že TJ SÚ je současným vlastníkem.

Odvolací soud dospěl k závěru, že pro navrácení majetkových práv dobrovolných tělovýchovných organizací, které jim byly odňaty zákony č. 187/1949 Sb., č. 71/1952 Sb. a č. 68/1956 Sb., je rozhodný stav k 31. 3. 1948 a žalující sokolská tělocvičná jednota musí prokázat, že k tomuto dni existovalo její vlastnické právo k vymáhaným nemovitostem. Protože dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. neobsahoval zvláštní ustanovení o přechodu vlastnického práva, platila úprava obsažená v obecném zákoníku občanském z roku 1811. Podle ustanovení § 431 o. z. o. přecházelo vlastnictví k nemovitostem zápisem do veřejných knih k tomu určených, t. j. do pozemkových knih. Šlo tu o tzv. intabulační princip. V daném případě nebylo ke dni 31. 3. 1948 podle předložených výpisů z evidence nemovitostí vlastnické právo TJ Sokol do pozemkových knih zapsáno; k zápisu došlo až 9. 11. 1949, kdy bylo vlastnické právo pro TJ Sokol vloženo. Rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy ze dne 25. 10. 1949, které se zpětnou účinností odevzdalo k 1. 1. 1947 předmětné nemovitosti do vlastnictví TJ Sokol, nemohlo nahradit zákonem stanovený přechod vlastnického práva dnem zápisu do pozemkových knih. Také podle ustanovení § 436 o. z. o. platil intabulační princip. Odvolací soud poukazyval na to, že obdobný výklad zaujala i Generální prokuratura ČR dne 6. 9. 1991 v upozornění sp. zn. III. 6 D/1626/91 učiněném podle zákona o prokuratuře. Námitka žalující sokolské tělocvičné jednoty, že nemovitosti užívala již od listopadu 1946 a tímto okamžikem jí tedy vzniklo právo držby, které bylo později potvrzeno rozhodnutím Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy, neshledal odvolací soud důvodnou, protože podle ustanovení § 321 obecného zákoníku občanského z roku 1811 byl podmínkou vzniku řádné držby rovněž zápis do pozemkových knih. I pro vznik držby k nemovitostem tedy platil intabulační princip. Žalující proto neprokázala, že podle ustanovení § 2 zákona č. 173/1990 Sb. (ve znění zákona č. 247/1991 Sb.) byla ke dni 31. 3.1948 vlastníkem nemovitostí, jejichž vydání se vůči žalované TJ SÚ domáhala. Odvolací soud z uvedených důvodů dovodil, že napadené rozhodnutí Krajské státní arbitráže v Ústí nad Labem je v rozporu s právními předpisy a proto je podle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil na zamítavé rozhodnutí. O nákladech řízení rozhodl v souladu s ustanovením § 146 a § 144 odst. 1 o. s. ř. tak, že podle úspěchu ve věci přiznal žalované TJ SÚ náhradu nákladů řízení.

Proti tomuto odvolacímu rozsudku podala žalující sokolská tělocvičná jednota dovolání. S poukazem na ustanovení § 241 odst. 2 písm. b) a d) o. s. ř. se domnívá, že odvolací soud nesprávně zhodnotil obsah provedených důkazů a opřel své rozhodnutí o nesprávné právní závěry. Naopak původní

prvostupňové rozhodnutí bylo podle názoru dovolatelky věcně správné. Namítala, že odvolací rozsudek intabulační princip přechodu vlastnického práva podle obecného zákoníku občanského z roku 1811 generalizuje i na přechod vlastnického práva ze zákona; to činí obdobně i pro držbu. Intabulační princip však nelze aplikovat na rozhodnou poválečnou dobu. Nelze se opírat ani o stanovisko Generální prokuratury ČR jako nesoudního orgánu.

V doplňujícím podání z 20. 9. 1992 pak žalující sokolská tělocvičná jednota blíže obsáhle rozebírala, že ustanovení § 431 obecného zákoníku občanského z roku 1811 na posuzovaný případ nedopadá, neboť její vlastnictví bylo založeno přechodem na základě správního rozhodnutí, a to rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy z 27. 10. 1949 o odevzdání konfiskovaného majetku. Toto rozhodnutí je podle čl. III. dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb. konstitutivní, přičemž citovaný dekret intabulační princip pomíjí, popřípadě zaknihování vlastnického práva nepožadoval. Zákon č. 90/1947 Sb., o provedení knihovního pořádku stran konfiskovaného majetku, upravil zápis konfiskovaných přidělů tak, že není pochyb o deklaratornosti zápisu ve vztahu k vlastnictví; protokol, který je podkladem knihovního zápisu, nepodepisuje přidělcce, ale již vlastník. Tehdejší judikatura, zejména rozhodnutí uveřejněná pod č. 73/1949, č. 56/1951, č. 223/1949 a č. 100/1950 Sbírky rozhodnutí čs. soudů nejsou pro tento případ podle názoru dovolatelky plně použitelná. Pozdější soudní stanoviska již přejímají výklad intabulačního principu předznamenany přijetím zákona č. 141/1950 Sb. Dovolatelka dále poukazovala na stanovisko ministerstva financí České republiky z 19. 9. 1991, čj. 221/34 453/1991, které se podvoluje upozornění Generální prokuratury ČR na výklad dekretu presidenta republiky ř. 108/1945 Sb. (ve znění zákona č. 31/1947 Sb. a dekretu č. 28/1945 Sb.). Výklad, že tyto zákonné normy nemají výslovné ustanovení o nabytí vlastnictví a že tedy intabulační princip nebyl narušen, považuje dovolatelka za mylný. Naopak se ztotožňuje s původním výkladem uvedeného ministerstva z 13. 8. 1991, podle něhož byl intabulační princip novými dekrety a zákony prolomen. Je nutno rozlišovat jednání soukromoprávní povahy a správní akt, jímž se uskutečňuje přiděl. Narušení konstitutivní povahy intabulačního principu obsahuje též zákon č. 31/1947 Sb. Také např. v Komentáři k obecnému zákoníku občanskému autora F. Roučka se uvádělo, že při přechodu vlastnictví v případě autoritativních výroků soudů nebo úřadů, je třeba knihovního zápisu jen tehdy, pokud to ustanovení o těchto výrociích žádají. Je třeba vycházet z rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národního majetku, i když mělo retroaktivní účinek k 1. 1. 1947. TJ Sokol nemovitosti spravovala a držela ještě před 1. 1. 1947 a již 20. 11. 1946 žádala o konfiskovaný majetek. Dále dovolatelka namítá, že knihovní zápis jí vložil právo k předmětným nemovitostem zpětně, t. j. od rozhodného data 1. 1. 1947. Domáhala se proto dovolatelka zrušení rozsudku bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze 14. 4. 1992, sp. zn. 195191) 5, a náhrady nákladů dovolacího řízení.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 4. 1992, čj. 195191) 5, a rozhodnutí bývalé Krajské státní arbitráže v Ústí nad Labem z 30. 10. 1991, čj. 198391) HEN, a věc zaslal krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení a novému rozhodnutí. Žalované TS SÚ bylo uloženo zaplatit dovolatelce náklady dovolacího řízení 460 Kčs do 15 dnů od doručení rozhodnutí dovolacího soudu.

Z odůvodnění:

Dovolací soud především konstatuje, že dovolání je v tomto případě přípustné ve smyslu ustanovení § 238 odst. 1 o. s. ř. (ve znění vyhlášeném pod č. 501/1992 Sb.) a je odůvodněno ustanovením § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. Bylo podáno včas, v jednoměsíční lhůtě ve smyslu ustanovení § 240 o. s. ř. a splňuje náležitosti podle ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř.

Věcná příslušnost Nejvyššího soudu vyplývá z článku III. bod 3 písm. a) zákona č. 24/1943 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

Dovolací soud nenařídil k projednání dovolání jednání, neboť jde o případ uvedený v ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. (srov. § 243a odst. 1 o. s. ř.).

Nejvyšší soud jako dovolací soud vycházel z uvedených skutkových zjištění a dospěl k následujícím právním závěrům:

Předmětem sporu o vydání nemovitostí je v daném případě tělocvična (nyní i s restaurací) čp. 835 v Ú. se stavební parcelou č. 1101/1, zapsané ve vložce č. 835 pozemkové knihy pro katastrální území v Ú. Pokud se žalobkyně domáhá vydání také pozemků parc. č. 1101, 1102/2 a č. 665/4 v Ú., nejsou tyto parcely uvedeny v rozhodnutích Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy v Praze X - Invalidovna, čj. VZ 9592-III/3 z 25.10.1949, o odevzdání konfiskovaného majetku a nejsou uvedeny ani v žádosti o konfiskovaný majetek, který podala Osídlovacímu úřadu v Praze Tělocvičná jednota Sokol v Ú. 20.11.1946, ani ve výměru bývalého ONV v Ústí nad Labem, čj. 47541/46 z 21. 11. 1946, o konfiskaci, týkající se majetku bývalé německé N. S. Turngemeinde v Ú. Pozemky parc. č. 1101(s kolnou) a parc. č. 665/4 (cvičiště), jakož i parc. č. 1102/2, jsou uvedeny pouze ve výpisu z pozemkové knihy (knihovní vložka č. 835) s poznámkou v záhlaví „konfiskováno podle dekretu č. 108/1945 Sb., Čd. 339/50“, a to na základě knihovní žádosti Čd. 1422, která došla dne 9. 11. 1949, přičemž v této knihovní žádosti je pod položkou 2 uvedena jen stavební parcela č. 1100/1 s tělocvičnou čp. 835. Tento rozpor nebyl v dosavadním řízení objasněn, případně nebyl předmětem posuzování.

Nemovitosti, které jsou předmětem sporu spolu se zastavěným pozemkem, popřípadě další nemovitosti, byly podle předložených výpisů z pozemkové knihy, případně podle dodatku k těmto výpisům, od roku 1939 ve vlastnictví německého spolku NS - Turngemeinde (spolu s jinými nemovitostmi, jejichž vydání žalobkyně v tomto sporu nepožaduje). Na tyto nemovitosti se proto vztahoval dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. Majetek byl konfiskován dnem 30. října 1945, kdy uvedený konfiskační dekret nabyl účinnosti, přičemž konfiskace nastávala ze zákona ve prospěch bývalého československého státu a bez náhrady. O tom, zda jsou splněny podmínky pro konfiskaci, rozhodoval v prvním stupni zpravidla okresní národní výbor, jinak zemský národní výbor. Rozhodnutí o přidělu tohoto majetku pak vydával příslušný národní výbor, popřípadě ministerstvo, a odevzdání přiděleného majetku prováděl Fond národní obnovy. V ustanovení § 16 tohoto dekretu bylo stanoveno, že přechod nemovitostí a knihovních práv, které nebudou přiděleny jiným osobám, na československý stát, zapíše knihovní soudy ve veřejných knihách na návrh příslušného Fondu.

V posuzovaném případě k rozhodnutí o přidělu konfiskovaného majetku nedošlo, nýbrž uvedené nemovitosti (stavební parcela č. 1100/1 s tělocvičnou č. 835, zapsané ve vložce č. 835 pozemkové knihy) byly rozhodnutím Osídlovacího úřadu a Fondu národního majetku z 25. 10. 1949, zn. VZ-9592/III-3, vyňaty podle ustanovení § 1 vyhlášky č. 1587/1946 Ú.1. I dílčím rámcovým plánem z 1. 9. 1949, č. 709, z přidělového řízení podle části III. odst. 2 dekretu č. 108/1945 Sb. ve prospěch Tělocvičné jednoty Sokol v Ú., a to podle stavu k rozhodnému dni, t. j. k 1.1. 1947, přičemž podle rozhodnutí přecházejí rozhodným dnem na nabyvatele všechna práva a povinnosti, jakož i nebezpečí spojené s vlastnictvím, držbou a správou této majetkové podstaty. Podle čl. VI. Osídlovací úřad a Fond národní obnovy v Praze svolil, aby si podle tohoto výměru nabyvatel u příslušného knihovního soudu sám zažádal o provedení knihovního pořádku podle ustanovení § 4 odst. 1 a § 11 zákona č. 90/1947 Sb.

Podle výpisu z pozemkové knihy, předloženého v řízení, na základě uvedeného rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy v Praze ze dne 25. 10. 1949, čj. VZ 9592-III/3, vkládalo se právo vlastnické pro Tělocvičnou jednotu Sokol v Ú. V usnesení příslušného okresního soudu z 9.11.1949, jímž soud povolil zápis v pozemkové knize, byl uveden jako den odevzdání 1. leden 1947.

Z předloženého výpisu z pozemkové knihy je dále patrné, že podle ustanovení § 13 zákona č. 71/1952

Sb. a na základě výměru JNV - OV v Ú. z 10. 9.1953, zn. 390-IV, vkládá se právo vlastnické pro ROH - Závodní skupinu S. a., n. p. v Ú., a dále podle prohlášení ze 16. 7.1956 bylo vloženo právo vlastnické TJ SA v Ú.

Podle ustanovení § 2 zákona č. 247/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 173/1990 Sb., jímž se zrušil zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, navracejí se majetková práva dobrovolných organizací, která jim byla odňata zákony č. 187/1949 Sb., č. 71/1952 Sb. a č. 68/1956 Sb., podle stavu k 31. 3.1948 Československé obci sokolské a ostatním znovu vzniklým dobrovolným organizacím, které uplatní své nároky u právního nástupce organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. do 31.12.1991.

Bližší úpravu obsahuje zákon č. 23/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, ve znění zákona č. 312/1991 Sb. Podle ustanovení § 2 citovaného zákona se uplatní nárok na navrácení majetkových práv oprávněné organizace písemnou výzvou ve stanovené lhůtě (do 31. 12. 1991) u povinné organizace, přičemž k písemné výzvě se připojí doklad o registraci podle zvláštního předpisu a stanovy oprávněné organizace a další doklady prokazující uplatňovaný nárok.

Tyto podmínky žalobkyně v daném případě splnila, neboť předložila Stanovy Československé obce sokolské, jakož i své vlastní stanovy, čj. VSP/1-1750/90-R, registrované 2. 7. 1990 příslušným ministerstvem vnitra. Žalobkyně je tedy nepochybně právním nástupcem dřívější TJ Sokol v Ú. a je oprávněnou organizací ve smyslu shora citovaného předpisu; po odmítnutí povinné organizace (TJ SÚ) uzavřít dohodu o navrácení majetkových práv včas uplatnila svůj nárok u orgánů hospodářské arbitráže (§ 3 zákona č. 232/1991 Sb.).

Rozhodující právní otázka tkví v tom, zda TJ Sokol byla vlastníkem předmětných nemovitostí ke dni 31. 3.1948, poněvadž majetková práva se Čs. obci sokolské, popřípadě jejím organizačním složkám s právní subjektivitou, navracejí podle výše uvedených restitučních zákonů podle stavu k 31. 3. 1948.

V ustanovení § 431 obecného zákoníku občanského z roku 1811, platného k rozhodnému dni, se stanovilo, že k tomu, aby se převedlo vlastnictví k věcem nemovitým, musí nabývací jednání být zapsáno do veřejných knih k tomu určených. Tento zápis se nazývá vklad (intabulace).

Uvedený intabulační princip nicméně v rozhodné době ani v době dřívější neplatil bezvýjimečně a zejména neplatil pro všechny způsoby nabytí nemovitostí; ustanovení § 431 o. z. o. se ostatně zmiňuje jen o převodu.

Již před druhou světovou válkou dovozovala právní věda, že tzv. princip intabulační „platil u převodu nemovitosti. . . Vlastnictví nemovitosti lze nabytí také bez knihovního zápisu: přivlastněním, příklepem, vydržením, vyvlastněním a dalšími způsoby“ (srov. F. Rouček, I. Sedláček: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl druhý, nakladatelství V. Linhart, Praha 1935, str. 505).

Na určité rozpory v judikátech, týkajících se tohoto problému, upozorňuje i odborná literatura po roce 1945 (srov. J. Krčmář: Právo občanské, II. díl, Práva věcná, III. doplněné vydání, Praha 1946, str. 159); zvláště je však významné nabytí vlastnictví z jiných důvodů či jinými nabývacími způsoby, jmenovitě v důsledku soudcovského výroku a zákonného ustanovení, přičemž speciálně je věnována pozornost úředním výrokům v řízení expropriačním („vlastnictví přejde proto vyvlastňovacím nálezem“), kde se i mínění renomovaných autorů rozcházela (viz str. 165 - 166 výše citovaného díla), jakož i při konfiskaci majetku, a jako příklad, kdy se „konfiskací převádí vlastnictví na stát nebo na

osoby, kterým právní ustanovení takové věci přisuzuje“ se uváděl výslovně též dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. (str. 166 výše citovaného díla).

V dalším právním vývoji po roce 1948 se již převážně prosazoval názor, že v případě přechodu (tj. nikoli „převodu“) nemovitosti v důsledku úředního výroku (rozhodnutí orgánu státní správy), zvláště i na základě dekretů nebo zákonů o znárodnění, přecházelo vlastnictví k nemovitosti před zaknihováním, popřípadě bez zřetele na zaknihování. Zásadním je právní závěr obsažený v rozhodnutí uveřejněném pod č. 100/1950 Sbírky rozhodnutí československých soudů, podle nichž národní podnik se stává vlastníkem nemovitostí, které na něj byly převedeny (podle delimitačního výměru) podle ustanovení § 12 dekretu prezidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a jiných průmyslových podniků (ve znění přílohy k vyhlášce č. 116/1948 Sb.), i bez zápisu v pozemkové knize, a to dnem převzetí uvedeným ve vyhlášce (§ 13 odst. 3 uvedeného dekretu). Podle odůvodnění tohoto judikátu „skutečnost, kdy bylo vlastnické právo vloženo žalující straně (národnímu podniku) do pozemkové knihy, je nerozhodná, protože žalující strana nabyla vlastnictví začleněním znárodněné majetkové podstaty národního podniku, a to s účinky a podle stavu, jaký tu byl v den, který byl vyhlášen jako den převzetí (§ 13 odst. 3 uvedeného dekretu)“. Uvedené právní závěry se opírají o zákonné a další právní předpisy, vydávané po roce 1945 a po roce 1948.

Až do nové právní úpravy z roku 1950 se sice nadále prováděl vklad vlastnického práva do pozemkových knih na základě vkladové listiny, avšak o účincích takových zápisů do pozemkových knih neměly nové právní úpravy žádná výslovná ustanovení. Zvláště šlo o zákon č. 90/1947 Sb., o provedení knihovního pořádku stran konfiskovaného nepřátelského majetku a o úpravě některých právních poměrů vztahujících se na přidělený majetek, který se výslovně vztahoval také na provedení knihovního pořádku stran majetku konfiskovaného podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, a dále o zákon č. 31/1947 Sb., o některých zásadách při rozdělování nepřátelského majetku, konfiskovaného podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

Účelem výše uvedeného zákona č. 90/1947 Sb. bylo zavést knihovní pořádek do početných a urychleně prováděných poválečných vlastnických změn, aniž by zákon upravoval věcné a časové účinky zápisů do pozemkových knih. Tento zákon se bezesporu na daný případ vztahoval, neboť platil i pro případy přechodu konfiskovaného majetku na nového nabyvatele, provedeného jinak než přidělem včetně přímého přechodu podle tzv. rámcových plánů podle ustanovení § 6 odst. 1 a 3 dekretu č. 108/1945 Sb. (viz § 2 citovaného zákona včetně důvodové zprávy k němu). Vkladovými listinami byly podle ustanovení § 11 tohoto zákona mj. také rozhodnutí fondu anebo jiného příslušného úřadu.

Z rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy o odevzdání konfiskovaného majetku z 25.10.1949, čj. VZ 9592-III/3, vyplývá, že tak tomu bylo právě v posuzovaném případě.

Příkladem toho, že pro přechod vlastnictví k nemovitostem vyžadovaly předpisy, vydané po roce 1945, zápis v pozemkových knihách, který by měl konstitutivní účinky, je dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci. Podle ustanovení § 5 tohoto dekretu byl přidělcce povinen ujmout se držby toho dne, který byl stanoven v rozhodnutí o přidělu půdy, přičemž přidělená půda přecházela dnem převzetí držby do vlastnictví přidělce. V souladu s ustanovením § 10 odst. 2 citovaného dekretu pouze obstarával Národní pozemkový fond zápisy v pozemkové knize, nutné k uskutečnění přidělu. I když nebylo stanoveno, jaké právní důsledky takové zápisy mají, vyplývá z ustanovení tohoto dekretu jednoznačně, že konstitutivní účinky zápisů nebyly zamýšleny.

Pokud jde o okolnost, že rozhodnutí Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy z 25.10.1949

zakládalo zpětný přechod vlastnictví TJ Sokol k 1. 1. 1947, byla tato praxe u majetku konfiskovaného po roce 1945 naprosto běžná. Příslušné správní orgány rozdělovaly a přidělovaly svými rozhodnutími rozsáhlý majetek, konfiskovaný ve prospěch československého státu, po dobu několika let. V daném případě TJ Sokol skutečně užívala uvedené sporné nemovitosti od roku 1946 a správní rozhodnutí stvrzovalo faktický stav. Odevzdání do vlastnictví se zpětnými účinky tehdejší předpisy nevyučovaly.

Nebylo by zákonu odpovídající prohlásit zpětně za neplatné či neexistující ty právní vztahy, které se v poválečné době utvářely ve prospěch těch demokratických subjektů, jež po druhé světové válce opět obnovovaly svou násilně ukončenou činnost a jimž ještě i po určité krátké období po roce 1948 byla činnost umožněna. Rovněž je nutno sledovat i účel nápravy, případně zmírnění majetkových křivd podle platných restitučních zákonů, týkajících se např. majetku Československé obce sokolské.

Podle názoru dovolacího soudu jsou v tomto případě splněny všechny podmínky pro navrácení majetkových práv Československé obci sokolské (TJ Sokol). V řízení bylo prokázáno, že žalobkyně a dovolatelka je oprávněnou organizací, která má nárok na navrácení nemovitostí (tělocvičny a pozemků) podle stavu k 31. 3.1948, v souladu s ustanovením § 2 zákona č. 173/1990 Sb. ve znění zákona č. 247/1991 Sb. a ustanoveními § 2 a § 3 zákona č. 231/1991 Sb. ve znění zákona č. 312/1991 Sb., protože tato majetková práva jí byla odňata zákony č. 187/1949 Sb., č. 71/1952 Sb. a č. 68/1956 Sb.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud jako dovolací soud napadený rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky v souladu s ustanovením § 243b odst. 1 a 2 o. s. ř. zrušil. Současně zrušil i rozhodnutí krajské státní arbitráže z 30.10.1991, čj. 198391) HEN. I když toto rozhodnutí je v zásadě věcně správné, bude třeba v dalším řízení objasnit a postavit najisto předmět sporu – vydávané nemovitosti s tím, že výrok budoucího rozsudku krajského soudu musí formulačně odpovídat restitučnímu nároku, jenž vyplývá ze shora uvedených restitučních předpisů.

Právní názor dovolacího soudu je pro další rozhodnutí ve věci závazný (§ 243d odst. 1 o. s. ř.).

V souladu s výsledkem dovolacího řízení bylo rozhodnuto o nákladech řízení dovolání. Úspěšné dovolatelce byla přiznána náhrada nákladů dovolacího řízení, kdežto neúspěšné žalované právnické osobě tato náhrada přiznána nebyla (§ 243 b odst. 4 ve spojení s ustanoveními § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř.). Právní zástupce dovolatelky účtoval za dva úkony 400 Kč a za dva paušály 60 Kč, celkem tedy 460 Kč podle advokátního tarifu, a tuto částku je povinna žalovaná právnická osoba žalobkyni zaplatit.

Pokud dovolatelka namítala, že je osvobozena od soudních poplatků podle opatření ministerstva financí ČR ze 16. 4. 1992, uveřejněného v částce 46/1992 Sb., a byla proto nesprávně vyzvána krajským soudem k zaplacení soudního poplatku za dovolání, není ve spise zaplacení poplatku za dovolání vykázáno. Pokud byl tento poplatek zaplacen, rozhodne o jeho vrácení krajský soud (srov. § 210a o. s. ř.).